Pam Africa-East Nyasaland
Murray, J. S.
Missionary Research Library

De Opvoeding in de Zending der Nederd. Geref. Kerk,

ALSOOK:

De Opleiding van Inboorling-arbeiders.

DOOR

Ds. J. S. MURRAY, B.A.,

VAN

MVERA, : NYASALAND.

Verkrijgbaar bij den Sekretaris, Christen-Studenten Vereeniging, Stellenbosch,
of bij den Algem. Zending Secretaris, Stellenbosch.

Prijs 3d. elk, of 2/6 per dozijn, postvrij.

1913.

Wij zenden u een exemplaar van een belangrijk boekje door Ds. J.S. Murray, van de Evangelisten School in Nyasaland, over "De Opvoeding in de Zending." Na het gelezen te hebben zullen wij gaarne van u een bestelling ontvangen voor zegge een dozijn exemplaren, @ 2/6, ter verspreiding (gratis of andersins) in uw gemeente.

A.C. Murray. Alg. Zend. Secr.

DE OPVOEDING IN ONZE ZENDING,

ALSOOK:

Inboorling-arbeiders en hunne Opleiding.

INLEIDEND WOORD.

Zendingwerk heeft vele moeilijke vraagstukken, doch geen moeilijker dan dat der opvoeding van het volk, en de opleiding van inboorling-arbeiders. Deze twee zaken hangen zoo onscheidbaar samen dat men aan de een niet vatten kan of de andere wordt als van noodzaak aangeroerd.

Middelen die gebruikt worden tot de uitbreiding van Gods Koninkrijk in eenig land zijn, (a) het gepredikte Woord, (b) een voorbeeldige Christelijke wandel, en (c) de Opvoeding. Deze gaan hand aan hand. De belangrijkheid van opvoedingswerk in een Zending zal zich al voortgaande nader openbaren.

HOOFDSTUK I.

Algemeen overzicht.

Afrika voor Christus door Afrikas zonen is 'n leus die bij de verdere ontwikkeling van zendingwerk en niet alleen in zendingvergaderingen thuis, zich meer en meer op den voorgrond dringt. Want de geheele toekomst van een Zending hangt af van het gebruik dat zij maakt van de talenten, de toegewijdheid, en de geestelijkheid van degenen die als vrucht op haren toegewijden arbeid van den Heere haar gegeven worden. Kracht ongebruikt is kracht verspild, en kracht gebruikt is kracht gewonnen.

Wat zijn de redenen die zoo sterk pleiten voor 't steeds toenemend gebruik van inboorlingen in 't zendingwerk? Hier noemen wij: (1) De bekeerde inboorling moet gevoelen dat hij zedelijk verantwoordelijk is voor de bevordering van het geestelijk en tijdelijk heil van zijn landgenooten. (2) Het hoogste dat in het inboorling verstand, karakter, en geestelijkheid is, de besten die de Inboorling Kerk leveren kan, behooren immers besteed te worden aan de bevordering van Christus' Koninkrijk op aarde, en niet maar om voor zichzelven geld te winnen of enkele personen tot nut te zijn. (3) Inboorling-arbeiders zijn veel goedkooper om te ondersteunen en bij 'n gedurig weer verschijnend tekort in de zendingkas dient dit wel in aanmerking genomen te worden. (4) De Jonge Kerk moet allengskens door geldelijke ondersteuning van zoodanige werkers, zich voor hen verantwoordelijk stellen, en alzoo het fondament leggen van latere breedere zelfondersteuning. Zij moet niet altijd 'n afhankelijke klimoprank wezen maar later haar inwendige kracht en haar dank tegenover de Moederkerk betoonen door van het hare te geven tot gedeeltelijke zelfondersteuning. (5) Inboorling-arbeiders zijn het klimaat gewoon, zij spreken de landstaal, zij verstaan de volksgeaardheid, bezwaren, denkwijzen, gewoonten, en het karakter; zij kunnen het Evangelie aan het gewoon volk bijzonder levendig voorstellen, en zij hebben ingang bij hun volk, en zijn eens met

hen, meer dan van den blanken zendeling ooit zal kunnen verwacht worden. (6) Zij kunnen zich met de samenleving vereenzelvigen en door gedrag en woord de samenleving langzamerhand helpen doorzuiveren. Zij werken van binnen naar buiten; de Europeaan van buiten naar binnen, wat de samenleving betreft. (7) Deze inboorling-arbeiders, die door den zendeling bijzonder opgeleid zijn, kunnen hem beter verstaan dan het gewoon volk kan, en zijn in staat aan het volk overtedragen het beste dat zij van den zendeling ontvangen. Tegelijkertijd kunnen zij hem tot onberekenbare hulp zijn om hem 'n beter, meer verlicht begrip te geven van wat er in 't Kafferhart omgaat, en hem dus beter voor zijn werk geschikt maken.

Doch al pleit men ook hoe sterk, al zijn de bewijzen ook hoeveel, 't is 'n gansch onmogelijke zaak om den inboorling-Christen in zijn tegenwoordigen toestand te gebruiken, zonder hem eerst naar de mate van zijn vatbaarheid en naar de behoefte van de toekomstige Kerk goed te beproeven, en degelijk—allerdegelijkst—eerst te ontwikkelen en op te voeden.

Zijn behoefte aan zulke ontwikkeling is onbegrijpelijk groot. Hij heeft achter zich geen Godvreezend voorgeslacht. Hij werd geboren in geen Christelijk huisgezin, of met moeders gebeden omringd. Hij groeide op in geen Christelijke omgeving. Hij heeft geen fijn geweten om te onderscheiden tusschen goed en kwaad. Hij heeft geen diep begrip of besef van zonde, of de zondigheid van oude Kafferzeden en gewoonten. Hij heeft geen ontwikkeld verstand dat zijn nieuwgevonden ijver in evenwicht houden kan. Hij heeft geen bezadigd Christelijk oordeel. Hij heeft geen verlicht verstand om Bijbelwaarheden te begrijpen of aan anderen te ontvouwen. Zijn uitzicht is gebrekkig, verwrongen, aardsch; zijn kennis gering, zijn ideeën, zijn beschouwing van de wereld, natuur, geesten, rampen, enz. nog bloot kaffersch, heidensch. Om voor de opbouwing der Christelijke Kerk tot nut te zijn, heeft hij uiterst behoefte aan het beste, verstandelijk en geestelijk, dat de Europeaan—de Moederkerk—na eeuwen van Christelijke beschaving, ontwikkeling en vooruitgang, hem geven kan. Hij is in menig opzicht nog 'n kind, en moet het verkeerde afleeren en het goede aanleeren, en de sluime-

rende vermogens moeten ontwikkeld worden. Hij is 'n ruwe diamant, 'n stuk onbewerkt ijzer, en *kan door bewerking* tot sieraad en hulp van de jonge Christelijke Kerk alhier, en tot eer van den Heiland, die hem verlost heeft, gevormd worden.

HOOFDSTUK II.

Toenemende belangrijk der zaak.

In het deel van Zijn wijngaard dat de Koning der Kerk aan de Ned. Geref. Kerk van Zuid-Afrika in Midden-Afrika toevertrouwd heeft, gevoelt men in alle deelen de dagelijks *toenemende belangrijkheid van 't opvoedingswerk,* vooral van de opleiding dergenen die de toekomstige leidslieden van 't volk worden zullen.

1. Als eerste reden van die belangrijkheid noemen wij *Lands- en Volksontwikkeling.* Het volk is aan 't ontwaken. De aanraking met Europeanen heeft binnen de laatste 10 jaren alles veranderd. Het Gouvernement heeft orde gebracht, wetten ingevoerd en gehandhaafd, wegen gemaakt, katoengroeiën aangemoedigd, brievenpost ingesteld, het land met telegraafdraden doorsneden, in kort alles georganiseerd en veranderd. De handel heeft 's volks kleederdracht veranderd, hun levenswijze vergemakkelijkt, hun geldelooze armoede ietwat verminderd, hun vroeger werk door ander doen vervangen, en hen 'n nieuw inzicht gegeven in de mogelijkheden van geld en geldmaken. Dan ook hebben duizenden reeds te Salisbury, Bulawayo en Johannesburg gewerkt, en zijn teruggekomen, gewoonlijk met de allertreurigste gevolgen wat eerbied, eerlijkheid en zedelijkheid betreft, door hunne nauwe aanraking met 'n zoogenaamde Christelijke beschaving. En als Europeesche zonden en ondeugden in het warme bloed van den Kaffer ingeënt worden is het gevolg allergevaarlijkst en allernoodlottigst. Door hunne aanraking met Europeesche beschaving is het volk—het jong volk—ontwaakt.

Verder brengt hier, zooals overal, het prediken van Gods Woord als van zelf nieuwe gedachten, nieuwe idealen, nieuwe zienswijzen, nieuwe levensomstandigheden,

en nieuwe verplichtingen met zich, en het leeren lezen van Gods Woord geeft in hun hand de sleutel tot kennis, gewijd en ongewijd. Deze verstandelijke en geestelijke ontwaking is misschien de krachtigste van allen. Het volk—de natie—is na eeuwenlangen slaap, wat 't verstand betreft, thans aan 't ontwaken, en begint van zijn kracht zich bewust te worden. Daar is 'n algemeene dorst naar kennis. Kennis wil men hebben, en kennis gaat men krijgen. En kennis is het allergrootste middel tot het opbouwen van 'n volk. Kennis is het middel van vooruitgang; kennis is kracht, *en het volk weet dit.* Het jong volk weet dit en keer op keer hebben jongelingen hunne onwillige hoofdmannen gedwongen om buitenposten op hunne kralen te laten stichten, opdat men er leeren kan omtrent tijdelijke en eeuwige dingen. De ontwaking, die de laatste paar jaren kenmerkt, is bijna onbegrijpelijk. Vandaag wordt er weinig verzet gevonden tegen de Zendingschool of de prediking van Gods Woord, zooals voor 'n paar jaren het geval was.

De kracht van 'n natie ligt in hare kinderen en hunne opvoeding, want de kinderen van vandaag zijn de leidslieden, de Christenen, de evangelisten en predikers, de ouderlingen, de Kerk, het volk, van de toekomst. De buitenposten zijn de plaatsen waar de toekomstige natie —en Kerk—gevormd wordt. En wie moet dit werk doen? Het Gouvernement, of vreemde onderwijzers, of onze Zending? Het Gouvernement behartigt natuurlijk slechts de verstandelijke en tijdelijke vooruitgang van 'n volk, en laat zich met godsdienstige zaken niet of weinig in. En ons Gouvernement begint reeds enkele Zendingscholen te ondersteunen, doch indien 't onderricht niet is wat men verlangt, dan zal men eenvoudig ondersteuning onthouden, en Gouvernementsscholen stichten—zonder den Bijbel! En wat zal dit niet voor ons werk, voor den inboorling zelf, en voor de Kerk beteekenen! Een beschaafde heiden zonder 'n Bijbel!

Dan weer, zullen vreemde onderwijzers het werk moeten doen? Ethiopiërs, Roomschen, Sabbattariërs, en anderen, zijn over gereed om alhier hun zetel te komen vestigen en hunne leer te verspreiden. En wat reeds gebeurt, is dat van onze flinkste jonge mannen, en zelfs van onze veelbelovende jonge onderwijzers, van hier gegaan zijn naar de Sabbattariërs, de Universiteits Zen-

ding, de Baptisten en elders, om meer te kunnen leeren, vooral wat 't Engelsch betreft. Het volk *wil* leeren en het volk *zal* leeren, en zal 't voor hen en voor ons niet oneindig beter zijn dat onze Kerk hun Christelijk onderricht onderneme, en hen opvoede langs de beste, beproefde Christelijke methoden van Zendingscholen? En de vraag is of de tijd niet spoedig zal komen dat men op de buitenposten 'n degelijker, grondiger, breeder onderwijs zal moeten geven, om vreemde invloeden tegen te werken of uit te houden, om valsche leer te bestrijden en om het hoogste dat in den Kaffer is te ontwikkelen en met wijsheid te leiden om in het Koninkrijk der hemelen gebruikt te worden? Hoe langer wij den jongen inboorling in onze buitenscholen houden des te langer blijft hij onder onzen invloed, en des te beter kan hij opgevoed worden om 'n bruikbaar lid van de Kerk, en van de samenleving te worden. Krijgt de inboorling echter eenmaal de gedachte dat wij als Zending hem niet opvoeden willen of kunnen, dan is zijn vertrouwen in ons verbroken en het werk zal in anderer handen vallen

2. De verdere belangrijkheid van Opvoedingswerk ligt in den aard van *het werk dat op de buitenposten gedaan wordt*. Men zendt twee, drie of meer evangelist-onderwijzers en assistenten naar 'n buitenpost om aldaar drie maanden te gaan leven en arbeiden. Kan men hunnen invloed aldaar berekenen? 't Is niet maar de lees-en-spel kaarten, of de boekjes waaruit zij onderricht geven, of zelfs de Bijbelles, die de werking van hun invloed bepalen. De gevolgen zijn diepgrijpend en wijdloopend. (a) *Verstandelijk* gaan de oogen des volks open tot nieuwe dingen. Door te kunnen lezen opent zich 'n wereld van nieuwe gedachten voor het tot nog toe bekrompen verstand. Vreemde gedachten ontvouwen 'n nieuwe gezichtseinder voor hun verbaasde denkvermogens. Zeden en gewoonten in den Bijbel en andere boeken beschreven doen hen hunne eigene gewoonten vergelijken en toetsen aan de Bijbelsche. Zij leeren denken— de eerste stap tot verdere ontwikkeling. Niet alleen de weinige boekkennis die zij opdoen, maar de opening van het verstand van de natie, is het eerste gevolg van 't opvoedingswerk. Het volk zal verlicht of dom wezen naar mate de ontwikkeling thans plaats vindt, en de

LIBRARY

mate en de aard van hunne verlichting hangen af van de mate en den aard van de verlichting—de ontwikkeling —des inboorling-evangelist-onderwijzers, want hij kan het volk niet hooger leiden dan wat hij zelf gevorderd is. Vandaag wordt men door eenig valsche leer verleid, door Aziatische handelaars gruwelijk bedrogen, door Mohammedanen bespot en veracht, wegens zijn gebrek aan kennis. Moet de Christelijke Kerk alhier zoo dom, onkundig, zwak, en lijdend blijven? Of zal men de oorzaak van schimp en hoon verwijderen? De zaak is in onze handen. (b) Wat de *Samenleving* betreft grijpt 't onderwijswerk diep in den ouden toestand van zaken. Wat op de buitenposten geleerd wordt is rechtstreeks het tegenovergestelde van wat men vroeger aan gewoon was. Men leert nu omtrent liegen en bedriegen dat die geheel zondig en strafbaar zijn, terwijl men altijd maar gewoon was om bij gerechtszaken *zijn* kant van de zaak zoo aannemelijk mogelijk voor te stellen, afgezien van de waarheid of zelfs halve waarheden. En bij zulke voorstelling ligt er in 't inboorlinghart geen de minste gewetenskwelling, en in de samenleving geen de minste blaam. Twist en nijd, eindelooze gerechtszaken, maken bijkans de helft van 'n Kaffers leven uit, en nu komt de prediking en zegt: "Hebt elkander vuriglijk lief." Ouderplicht wordt op voogden verschoven, en nu hoort men dat 'n vader en moeder voor hunne eigene kinderen verantwoordelijk zijn. Bierdrinken maakte 'n integreerend deel van 's konings gastvrijheid uit, nu hoort men: "Wordt niet dronken van wijn..." De heidensche dansen, meestal onzedelijk, gaven 'n koning een vasten vat op zijn jonge onderdanen, geschiedden slechts met zijn verlof, en werden als deel van 's rijks eer beschouwd, en nu worden onzedelijkheid en werken der duisternis tegengewerkt door 't onderwijs en de prediking. Veelwijverij hield het hart en 't leven van de samenleving in haar ijzeren hand, nu hoort men: "Van den beginne is het alzoo niet geweest." De vergiftbeker moest in moeilijke zaken beslissen wie schuldig en wie onschuldig is. Nu hoort men dat zulke handelwijze moord is, en "God is Rechter die 't beslist." Daar zijn eeuwige beginselen van recht en gerechtigheid die men niet durft over 't hoofd zien, en aan de onzekere zinnelooze vergiftuitwerking overlaten. Men was gewoon zijn offerande den

LIBRARY

geesten aan te bieden en goochelarij te plegen, en nu hoort men dat de offerande Gods zijn een gebroken hart en verslagen geest,—en niet bokken-vleesch; men moet den Schepper en niet het geschapene (geesten) aanbidden. In kort, de tegenwoordigheid van 'n buitenpost of buitenkerkschool op 'n Kafferkraal beteekent dat de oude, zedelijke orde van die kraal langzamerhand vervangen wordt door 'n nieuwe, 'n hoogere, 'n Christelijke, en de grondlegger van zulke nieuwe zedeorde is niet de Europeaan, de zendeling, maar de evangelist-onderwijzer en zijn assistent, met hunne boeken—de zwakke middelen in de hand des Heeren tot 'n werk waarvan men de grootheid nauwelijks kan begrijpen. En zonder degelijk opgevoed en ontwikkeld te zijn, en een breeder inzicht te hebben in Christelijke beginselen, kan het niet verwacht worden dat de inboorling-arbeider anders dan een zwak fondament leggen kan, en minder degelijk dan wat zulk 'n werk vereischt. (c) Vergeten wij ook niet dat wat de *Politiek* betreft wordt de verhouding van de inboorlingen alhier tegenover hunne regeering bepaald en gevormd door den onderwijzer. Zijn gedrag, zijn leer, zijn invloed, zijne gedachte, in zake den Mzungu—den blanken man—geven den toon, leggen het fondament van de tegenwoordige en toekomstige verhouding van zwart tegenover wit, en vullen het inboorlinghart met tevredenheid of ontevredenheid, met het gezag door den blanken man over hem gevoerd. De toekomst zal zijn wat wij die maken, en wel door middel van den opgeleiden evangelist-onderwijzer die 'n verlicht inzicht in regeeringszaken krijgt, zijn zendeling-vader en Gouvernements Heer eert en respekteert, en niet uit slaafsche vrees of nooddwang, maar met 'n ontwikkeld en verlicht vertrouwen, een gezonde en respektvolle verhouding inneemt en aanmoedigt. (d) Het individueel *zedelijk gevoel* vindt zijn geboorte of ontwikkeling in het woord en 't gedrag van den evangelist-onderwijzer. Er is bij den heiden hier 'n treurig gebrek aan zondebesef. Hij onthoudt zich van de zonde meestal uit vrees voor nadeelige gevolgen op zichzelven. Hij vreest dat de blanke man op hem vertoornd zal zijn en hem straffen zal, of dat men voor den hoofdman in 'n gerechtszaak iets zal openbaren, en hem ervoor beboeten. Persoonlijke zedelijke reinheid is gewoonlijk uiterst ge-

brekkig, degelijkheid in allerlei werk zeer zeldzaam, rechtvaardigheidsgevoel zeer verwrongen, plichtsgevoel slechts op persoonlijke motieven gegrond, waarheidlievendheid gekenmerkt door hare afwezigheid, zelfzucht overheerschend, zindelijkheid zelden gevonden, bijgeloof diepgrijpend, in kort, alles wat 'n verduisterd verstand en zondelievend hart in 'n mensch teweeg brengen, zijn tegenwoordig. In zulke omgeving dan komen de evangelist-onderwijzers, en door de prediking, door Christelijk onderricht, door persoonlijken arbeid, door voorbeeldig gedrag, en wijze gesprekken, beginnen de heidenen aldaar te zien dat het mogelijk is zedelijk rein te zijn, allerlei werk met degelijkheid te doen, en krijgen zij 'n nieuw idee van rechtvaardigheid, waarheid, onzelfzuchtigheid, en zindelijkheid, en waar geestenvrees en geestendienst heerschten, worden die langzamerhand vervangen door de vreeze en dienst des Heeren. En het wedergeboren geweten wordt ontwikkeld, opgevoed, en gesterkt onder wijze zorg van godvruchtige evangelist-onderwijzers die ontwikkeld, verlicht, en daartoe opgeleid zijn. Doch (e) het werk op 'n buitenpost ontleent zijn hoogste belangrijkheid aan 't feit dat aldaar *reddingswerk* gedaan wordt. Hier bereikt het zijn toppunt. Hier ziet de Heiland van "den arbeid Zijner ziel" en wordt verzadigd. Hier vindt de opbouwing van Zijn lichaam plaats. Wij geven hier korte aanhalingen uit 'n toespraak van een onzer zendelingen (Ds. J. Retief) over "Het doel van 'n Buitenschool" bij 'n Conferentie van onze Zendeling-onderwijzers en Onderwijzeressen onlangs (Sept. 1912) te Mkhoma Statie gehouden. Hij zeide o.a.: "Het succes van de buitenpost verzekert het succes van de Zending. Onze Zending werkt langs den weg van zelfvermenigvuldiging, en dit is alleen mogelijk door de buitenposten. 't Is bij de buitenposten waar de eigenlijke inzameling geschiedt. [Negen tienden van de doopklasleden komen van de schoolkinderen. Ja slechts enkele oude menschen komen in, en die hebben gewoonlijk op de buitenpost van den onderwijzer omtrent den weg der zaligheid gehoord]. De buitenpost is het terrein waar Matth. 28 : 19 kan uitgevoerd worden. I. Hoofddoel noemen wij, om de menschen *Christenen* te maken, of liever om de uitverkorenen uit het heidendom in te zamelen. Andere doeleinden zijn onder-

geschikt. II. Verder doel, de menschen *sterke Christenen* te maken. En men moet met het kind beginnen. Zijn opvoeding moet zoodanig zijn dat als hij opgegroeid zal zijn, hij niet alleen een Christen, maar een sterke Christen zijn zal. Leer het kind met het oog op wat hij worden moet. Een sterke Christen—(a) *Verstandelijk*, om de Goddelijke waarheden te vatten; om de Christelijke waarheden te kunnen toepassen; om tusschen kwade en goede, heidensche en Christelijke te onderscheiden; om bestand te zijn tegen verkeerde leeren die langzamerhand het land indringen, b.v. Roomsch Katholieken, Mohammedanen, Ethiopiërs, Sabbatariërs, enz.; met het oog op toekomstige evangelisten en onderwijzers die thans op de schoolbanken gevormd worden; om bijgeloof tegen te werken, ook om beginselen van gezondheidsleer te leeren. (b) *Zedelijk sterk*. Van natuur zijn de menschen hier zedelijk zwak en bovenop komen er slechte invloeden van Salisbury en elders. Nadruk moet gelegd worden op discipline, gehoorzaamheid, schoonheid, waarheidspreken, enz. (c) *Geestelijk sterk*. De Heere Jezus moet meer realistisch voorgesteld worden. Men weet veel van Hem maar kent Hem zelf te min. Omgang met Hem is de bron van 'n sterk geestelijk leven. III. Een derde doel is om de menschen meer *beschaafde Christenen* te maken, dat is, hun tijdelijk leven moet verbeterd worden, vooral op 't gebied van zindelijkheid, hunne huizen, hunne tuinen, enz. 't Is niet zoozeer de leer als het leven dat de heiden trekt. Hiermee hangt samen IV. het vierde doel, de menschen *praktische Christenen* te maken. Men moet beoefenen wat men leert. Zij moeten een aanwinst zijn voor Kerk, school, maatschappij, volk, en regeering. Industries moeten aangeleerd en aangemoedigd worden, b.v. landbouw—groente, koren, katoen, olie, enz.; handwerk, b.v. manden, stoelen, en hoeden maken, timmermanswerk, naaldewerk, zeepmaken, kaarsenmaken, enz. De luiheid moet heftig bestreden worden. Einddoel van de Kerk is natuurlijk dat er in de toekomst besta een zelfstandige, zelfonderhoudende, zelfregeerende, en zelfuitbreidende Kerk. De buitenposten zijn de brandpunten van waar de lichtstralen en invloeden en krachten moeten uitgaan om de inboorlingen dit doel en ideaal te doen bereiken."

En wat de spreker als *doel* voorstelde, is grootendeels wat juist dagelijks aan den gang is. De Christelijke Kerk van Nyasaland is reeds geboren, neemt dagelijks toe, wordt langzamerhand ontwikkeld, en dit geschiedt niet hoofdzakelijk op de 15 zendingstaties maar op de vele buitenposten der Zending. Doch aldaar wordt er geen ander of hooger verstandelijke, zedelijke, en geestelijke maatstaf gevonden, dan de leer en het leven van de evangelisten, onderwijzers en assistenten. En de Kerk op de buitenposten komt niet hooger dan de mate van het Christelijk leven van die onderwijzers. Zijn zij verlicht dan is de Kerk daar verlicht. Zijn zij onkundig dan blijft de Kerk daar onkundig. Zij zijn de Christelijke maatstaf van de heidenen, van hen krijgen de heidenen hun idee van den Christus. Wat een schrikkelijke verantwoordelijkheid rust op den evangelist en onderwijzer! Wat 'n ontzettende verantwoordelijkheid rust op den zendeling, dat hij de rechte mannen kieze en verstandelijk, zedelijk, en geestelijk vorme tot het degelijk opbouwen van Christus lichaam. En wat 'n nog grooter verantwoordelijkheid rust op de Kerk in 't vaderland dat zij kieze, vorme, en uitzende nog van haar allerbeste, allerbegaafdste en ållerbekwaamste zonen en dochteren om dit ontzaglijk werk te doen—het optrekken van het fondament af van 'n Christelijke Kerk, de vorming van 'n Christelijke natie, met 'n Christelijk geweten, en die God en haar naaste liefhebben zal!

3. Doch het Opvoedingswerk bepaalt al meer de aandacht, eischt al meer de krachten, neemt al meer den tijd van de zendelingen in beslag, door de verbazende uitbreiding die de laatste paar jaren gekenmerkt heeft. Wij geven hier statistiek aan om aan te duiden den groei van 1906 af tot op 1910, en dan van 1911 tot 1912. De getallen sluiten in beide de Kaapsche Zending naar Nyasaland, de Oranje Zending naar Noord Rhodesia en de Transvaalsche Zending naar Portugeesch Oost Afrika. (Deze getallen zijn naar benadering aangegeven).

	1906	1910	1912
Staties ...	9	14	15
Buitenposten ...	175	420	650
Schoolgaanden ...	15,000	39,000	60,000

In de 5 jaren 1906—1910 stichtte men vijf nieuwe staties. In 1911—1912 slechts één. In de 5 jaren stichtte men 245 nieuwe buitenposten en in de 2 laatste jaren (1911—1912) bijna 'n gelijk getal, n.l. 230. In de 5 jaren kwamen er 24,000 leerlingen bij, terwijl er in de laatste 2 jaren bijna 'n gelijk getal toegevoegd werd, n.l. 21,000. Hieruit blijkt het dat al heeft men maar één statie gesticht in de laatste jaren (Fulankhungu in P.O.A. (1912), met twee buitenposten), daar op de oudere staties een bijna ongeëvenaarde vooruitgang geweest is. Mvera, Kongwe, en Mkhoma hadden in 1910 tezamen 147 buitenposten, en in 1912 zijn er niet minder dan over de 300. Het land is open. Men vraagt overal om scholen. Dagelijks hooren er thans duizenden meer het Woord dan twee jaren geleden. In 1911 alleen werden er 2,100 volwassenen in de doopklas opgenomen. En de uitbreiding heeft nog geenszins hare perken bereikt. Doch al ware er geen verdere uitbreiding, leggen de 650 buitenposten met de 60,000 mannen, vrouwen en kinderen die dagelijks het Woord hooren, een heilige verantwoordelijkheid op onze Kerk en onze Zending, om hen met verlichte, ontwikkelde, opgeleide leidslieden te voorzien, die hen in hun optocht naar 'n Christelijke beschaving, ja het nieuwe leven, met wijsheid en beleid, met ijver en geduld, met getrouwheid en volharding, en bovenal met liefde zullen kunnen leiden, bestieren, bewaken en beschermen.

HOOFDSTUK III.

De voorziening gemaakt.

In deze kolossale voorwaartsche beweging in de richting van licht, kennis, beschaving en zaligheid, welke voorziening heeft onze Zending gemaakt? Dadelijk wordt gezegd: "Zij heeft er 15 staties door zendelingen, en 650 buitenposten door inboorling-arbeiders bemand, om dit volk naar wat beter is te wijzen." Maar wat beteekent 'n buitenpost, en wat wordt er eigenlijk gedaan? In antwoord op deze vraag noemen wij vooral vijf zaken:

(1) Predikwerk, (2) Doopklas-onderzoek, (3) Onderwijswerk, (4) Gezangen en geestelijke liederen, (5) 't Handwerk. Vooreerst dan noemen wij *Predikwerk.* Des Zondags wordt er ten minste eenmaal—soms tweemaal—in het kerkschooltje dienst gehouden, die in den regel door de dorpelingen goed bijgewoond wordt. Daarna gaan de evangelist-onderwijzers, Christenen, en soms ook doopklasleden naar naburige of verder afgelegene dorpjes om het Evangelie te verkondigen en persoonlijk arbeid te doen. Alzoo komen er elken Zondag duizenden heidenen Zonder 't gehoor van Gods Woord, en velen worden na verloop van tijd tot zondebesef en bekeering gebracht. Soms ook houdt men in den namiddag Zondagschool voor de kinderen en vertoont er Bijbelprenten. Waar er eenige Christenen en doopklasleden reeds zijn, is het op vele plaatsen gebruikelijk om elken ochtend vroeg, voor eenige oogenblikken, in het kerkschooltje te vergaderen terwijl de evangelist na gezang en gebed een hoofdstuk uit Gods Woord leest, eenige korte lessen eruit trekt, en dan met gebed besluit. Vandaar gaat een ieder naar zijn of haar werk. Dan ook is er 'n wekelijksch biduur voor Christenen die 's Dinsdags, Woensdags of Donderdags vergaderen tot Bijbellezen en gebed. Verder ontmoet ook de evangelist ieder week degenen die Zondag gaan preeken, en geeft hun 'n woord om in de omliggende dorpjes als goede zaad te gaan zaaien. (2) Verder noemen wij *Doopklas-onderricht.* Wanneer 'n man (of vrouw) den Heere Jezus wil volgen klopt hij bij den zendeling aan, om in de doopklas opgenomen te worden. Na onderzoek, wat betreft voorloopige kennis, heilbegeerte, karakter, enz., waarbij de ouderling ook geraadpleegd wordt, wordt hij (of zij) bij den Zondagochtend dienst opgeroepen om in 't openbaar getuigenis af te leggen van met het heidendom gebroken te hebben, en van de begeerte om het kruis op te nemen en Jezus te volgen. Zoodanige wordt dan doopklaslid genaamd. Op de buitenpost onderwijst de evangelist de doopklasleden, 's Zondags de vragen van 't Kort Begrip (in de landstaal), en 's Woensdags Oud en Nieuw Testamentische Geschiedenis. Al hunne kennis van de eeuwige waarheden komt dus van, of door middel van den evangelist-onderwijzer. Hun begrip van Kerkleer, en verlossingsleer, hunne voorstelling van en verhouding

tot den levenden Zaligmaker, hangen bijna uitsluitelijk af van wat zij uit den mond van hunne onderrichters hooren. (3) Dan noemen wij *Onderwijswerk*. Elken dag wordt er 'n Kaffertrompet ('n lange uitgeholde riet met 'n halve kalabas aan 't einde om de klank te vermenigvuldigen) geblazen, of slaat men met 'n klip tegen 'n gebroken pik die aan 'n lijntje hangt, en de "school" neemt haar aanvang. Men opent met gezang en gebed. Daarna voor omtrent 'n halfuur wordt er elken dag 'n Bijbelles gegeven. Hierop volgt het uit 't hoofd leeren van 'n gezangvers of Bijbeltekst. Na 'n kort gebed om 'n zegen op het Woord worden de klassen verdeeld, elke klas afzonderlijk, in het kerkschooltje, (soms zijn er 10, 12 of meer klassen in dat eene gebouwtje). Eén klas zit voor 'n groote kaart met letters, lettergrepen en eenvoudige woorden erop gedrukt. Een andere gaat naar 'n weinig meer gevorderde kaart. Anderen houden zich bezig met hun boekjes—natuurlijk allen in de landstaal. De onderwijzers gaan van klas tot klas, gewoonlijk blijft één onderwijzer voor 3 of 4 klassen verantwoordelijk. De hoogere klassen leeren ook 'n weinig cijferen en schrijven, en eenvoudige berekeningen doen op hunne leien. Kan de gewone inboorling zijn Bijbel lezen en 'n weinig schrijven dan acht hij zich volleerd. Echter die zich voor het onderwijzersambt zoeken te bekwamen, doen meer moeite, daar zij weten dat hoewel wij niet 'n hooge trap van geleerdheid eischen, wij nochtans degelijkheid van fondament als voornaamste eisch stellen. Nadat dit onderwijs voor 'n uur of anderhalfuur aan den gang geweest is, worden de klassen weer bijeen geroepen, de namen op 't register afgelezen, en na 'n gezang en slotgebed gaat de buitenschool uit. Dit maakt 'n buitenschool dan uit: twee uren lang duurt zij, waarvan ten minste $\frac{1}{2}$ of $\frac{3}{4}$ uur elken dag aan godsdienstonderwijs besteed wordt, en de overige tijd aan lezen, met 'n weinig schrijven en cijferen. Daar de omliggende Zendingen echter lang reeds 't volk Engelsch leeren, het Gouvernement (Engelsch) de scholen begint te ondersteunen, en velen onzer Christenjongens het dringend verzocht hebben—ja zelfs persoonlijk om verlof bij het hoofd onzer Zending met 'n deputatie aangeklopt hebben—beginnen wij te gevoelen dat de tijd nadert wanneer wij eraan zullen moeten denken om op een of

ander van onze grootere of oudere buitenposten 'n klas te beginnen waar degenen die hun eigen taal goed lezen kunnen, door de betaling van schoolgelden ook wat Engelsch zouden mogen leeren. De omstandigheden brengen ons daartoe. Oneindig beter dit, dan dat wij het vertrouwen van dit volk verliezen en wij meer van onze flinkste jonge Christenen zien gaan naar de Sabbatariërs en elders om te mogen Engelsch leeren. Zij komen vandaar terug zooals reeds gebeurt, vurige voorstanders van 't Sabbatarisme, en zaaien door het land het verderfelijke zaad van deze en andere vreemde en verkeerde leeren. (4) *Gezangen en Geestelijke Liederen* dienen ook hier genoemd te worden. De inboorling houdt bijzonder veel van zingen, en al is hij volgens ons geoefend oor erg onmuzikaal, toch kan hij uren achtereen zingen zonder schijnbaar moede te worden. En daar al zijne liederen meer of min verbonden zijn aan de dansen waarvan de meerderheid 'n onzedelijke richting hebben, moet iets gedaan worden om het geslacht dat in onze scholen opgroeit met liederen en gezangen te voorzien die de plaats van de oude heidensche liederen innemen kunnen. Dus geeft de evangelist-onderwijzer ook tijd om de gezangwijzen te leeren, en soms is het dat hij de gave heeft om degelijke liederen zelf op te stellen en die aan de kinderen te leeren. Daar zijn enkele zulke liederen die de Christelijke liederschat van deze taal zonder twijfel verrijkt hebben. Wij gevoelen echter dat er nog lang niet genoeg aan gedaan is, want de waarde van de geheiligde zangkunst is niet te berekenen. In sommige distrikten hebben onze scholen ingang gevonden boven die der Roomschen, daar de heidenen getrokken werden door het zingen onzer schoolkinderen. Gezangen en geestelijke liederen drukken zich af in 't bewustzijn van 'n volk. Denken wij maar aan wat onze Psalm- en Gezangbundel voor onze Kerk en volk beteekend heeft. Bij de Reformatie en bij alle latere tijden van geestelijke opwekking, hebben gezangen en geestelijke liederen 'n voorname rol gespeeld, en hebben onberekenbaren zegen gesticht. (5) Eindelijk noemen wij 't *Handwerk*. Hieronder sluiten wij in landbouw, veeteelt, stoelen en manden vlechten, eenvoudig timmer- en bouwwerk, zeep en kaarsen maken, enz. Hieraan is er echter nog weinig gedaan, daar tot hiertoe de evan-

gelist-onderwijzers de noodige opleiding meestal hebben moeten missen. Echter hebben eenige van de evangelisten zich eenvoudige rauwsteen huisjes opgetrokken, en anderen hebben van onze Buitenkerkschooltjes gansch en al herdekt. Er is 'n open veld om de nijverheid aan te moedigen onder 't volk, en niemand anders heeft beter gelegenheid, of zal die beter kunnen doen dan de mannen die op de 650 buitenposten staan. Eer wij van de buitenposten afscheid nemen, dient het gezegd te worden dat de Zending altijd mikt op latere plaatselijke zelfondersteuning. Nu reeds wordt op de meeste plaatsen het Kerkschoolgebouwtje door de inboorling op de buitenpost zelf gratis opgetrokken. De Zending zendt echter 'n man om over 't bouwen opzicht te houden. Dit jaar hebben wij weer ettelijke nette rauwsteen gebouwen van 45 x 16 voet en grooter door 't volk zien optrekken. Dan ook worden er geen boeken of leien of iets anders aan de kinderen gegeven zooals vroeger. Zij moeten nu alles zelf koopen. Verder geven de Christenen en doopklasleden jaarlijks hunne collecten aan de Kerk, en uit die fondsen worden er eenige buitenposten ondersteund, die de Kerk alzoo op hare rekening neemt. Natuurlijk verliest de Zending geenszins de zaak van schoolgelden uit 't oog, doch landsomstandigheden laten onzes inziens het opleggen daarvan nog vooreerst niet toe.

HOOFDSTUK IV.

Evangelisten en Onderwijzers.

Wij komen nu tot de mannen die de Zending, de Kerk, hun land en volk, en boven al hun God dienen, en "den last des daags en de hitte" op de buitenposten dragen. Wij bedoelen de evangelist-onderwijzers. Wie zijn zij? Wij verdeelen hen duidelijkheidshalve onder vijf hoofden:—(1) Distrikt-evangelisten of Opzichters, (2) Gewone gevestigde evangelisten, (3) Normaal Hoofdonderwijzers, (4) Gewone Hoofdonderwijzers, (5) Assisten. Er is ook 'n verdere klas die bekend staat als Rondgaande Evangelisten, doch die vallen buiten bere-

kening in onderwijswerk, daar hun werk maar tijdelijk is, en zij op de buitenposten niet gevestigd worden. Zij gaan van dorp tot dorp waar er nog geen buitenpost is. Zij krijgen geen bijzondere opleiding. 1. *Distrikt-evangelisten of Opzichters.* Daar onze Zending pas begonnen is met 't vormen van deze bijzondere klas van inboorling-arbeider, spreken wij er later meer breedvoerig over. 2. *Gewone Gevestigde Evangelisten.* Dezen zijn van de oudere onderwijzers die hoewel verstandelijk niet ver gevorderd, na jaren van getrouwen arbeid naar de Opleidingsschool te Mvera gezonden werden, om voor 'n jaar wat onderricht te verkrijgen vooral in Bijbeluitleg, Kerkleer, Kerkgeschiedenis, enz. Nadat zij van Mvera terugkomen worden zij op 'n buitenpost gevestigd, om voor 2, 3, of meer jaar aldaar te wonen en te arbeiden. Gedurende vacantietijd blijven zij aldaar geestelijk werk doen. Van daar de naam Gevestigde Evangelisten. Sommigen hunner zijn onder onze getrouwste arbeiders, doch wegens vordering in jaren, en gebrek aan verstandelijke ontwikkelbaarheid, worden zij langzamerhand minder bruikbaar in hun tegenwoordig vak. Echter zullen zij nog jaren kunnen gebruikt worden. 3. *Normaal Hoofdonderwijzers.* Van de verschillende staties zendt men jaarlijks 2, 3, of 4 van de meest belovende jonge Hoofdonderwijzers om voor twee jaren aan de Opleidingsschool onderwezen en opgeleid te worden in de vakken die zij op de buitenposten zullen moeten ondernemen. Dezen zijn de toekomstige leidslieden van onze Kerk. Aan hen besteden wij meer tijd, moeite, en onkosten dan aan de gewone onderwijzers, en later zullen de Distrikt Opzichters uit hen genomen worden. Zij worden te Mvera opgeleid in onderwijswerk, d.w.z. in de beste methoden om de weinige kennis, die zij op de buitenposten meedeelen, zoo degelijk mogelijk te geven. Ook worden voor hunne verstandelijke ontwikkelink voorziening gemaakt. Behalve lezen, schrijven, en rekenen, ontvangen zij onderricht in wat aardrijkskunde, geschiedenis, opstelschrijven en zinsontleding, en Engelsch. Doch men mikt meer op 'n degelijk fondament, dan om 'n groote mate van allerlei kennis mee te deelen. Aan Bijbelwerk wordt natuurlijk tijd gegeven. Elken dag wordt er 'n Bijbelles gegeven en verder worden er Bijbelstudie, Bijbelgeschiedenis, en het we-

derleggen van vreemde leeren behandeld, en bovenal wordt op methodes van Bijbelonderricht bijzonder nadruk gelegd. Daar onderricht zonder praktische oefening minder bevredigend is, brengen de leerlingen dagelijks in de kinderschool in beoefening wat zij in de Opleidingsschool leeren. Aldaar moeten zij Bijbelles geven, school houden, opzicht houden, enz. Des Zondags gaan zij uit om in de omliggende dorpen te preeken, en persoonlijken arbeid te doen. En zonder handenarbeid (industrieël werk) zou geen inboorling-onderwijs volmaakt wezen. Gedurende de 2 jaren moet ieder leerling één jaar 10 uur per week handenarbeid doen, en één jaar elken schooldag den geheelen namiddag daaraan wijden. Zij moeten tuinen ompikken, statie-wegen in orde houden, bouw- en timmerwerk doen, mandjes van gespleten bamboes maken, en in andere algemeene of speciale vakken werken. Wij koesteren de hoogste verwachting van deze mannen voor de toekomst, en al verlaten sommigen zendingdienst, nochtans hebben wij genoeg van het werk dezer Normaal Onderwijzers op de buitenposten gezien om ons te doen verlangen dat wij op elk dier posten één van hen plaatsen konden. 4. *Gewone Hoofdonderwijzers.* Dezen hangen nauw samen met 5. *Assistenten.* Wanneer 'n jonge man aanzoek doet om als onderwijzer in zendingdienst opgenomen te worden, wordt hij eerst onderzocht om te zien in hoe ver hij verstandelijk gevorderd is. Kan hij zijn Bijbel lezen, een weinig schrijven en rekenen, en kan de evangelist-onderwijzer, van wiens buitenpost hij komt, ons van zijn goed gedrag verzekeren, en dat hij Christen of doopklaslid is, dan komt hij naar de Statie-onderwijzersschool om voor een of twee kwartalen in de geheimen van 't onderwijsgeven ingeleid te worden. Tegelijkertijd krijgt hij praktische oefening in de kinderschool, en moet ook handenarbeid doen. Bewijst hij gedurende dezen proeftijd dat hij aanleg heeft voor 't werk, dan wordt hij aangenomen als *Assistent.* Hij wordt dan naar 'n buitenpost gezonden om den evangelist of hoofdonderwijzer ter zijde te staan, en hem in 't onderwijzen, prediken, enz. behulpzaam te zijn. Van uit de besten dezer assistenten worden er na langen proeftijd de *Hoofdonderwijzers* getrokken. Na 'n weinig bijzondere opleiding worden zij uitgezonden om op de buitenposten

aan 't hoofd van zaken te staan, en het predik-, doopklas-, en onderwijswerk te ondernemen. De hoofdonderwijzer zorgt dat alles geregeld gaat. Waar noodig onderhandelt hij met den hoofdman met betrekking tot kost, het opkomen der kinderen, enz., enz. Hij is verantwoordelijk dat de school elken dag op den rechten tijd behoorlijk gehouden wordt. Hij is voor zendingeigendom (gebouwen en schoolmateriaal) verantwoordelijk. Hij zorgt voor het schoolregister (waarzonder men geen zending-statistiek geven kan). Hij geeft elken dag de Bijbelles. Hij draagt ook voor alle de diensten en biduren en doopklasonderricht zorg. Hij moet over zijn assistenten 'n wakend oog houden, en hen, waar zij zwak zijn, helpen. Een hoofdonderwijzer geeft gewoonlijk 3, 4, of 5 termen aan buitenpost onderricht, en komt dan voor een kwartaal naar de Statie-onderwijzersschool waar hij weer onderwezen wordt, om wat hij mocht vergeten hebben hem weer in 't geheugen te brengen, en om hem verder te helpen met nieuwe kennis voor zijn eigen ontwikkeling en vordering. De verschillende staties hebben hunne eigene klassen voor hunne onderwijzers en op de meeste onzer staties is er 'n dame of 'n heer die voor dit werk verantwoordelijk is. Gedurende de laatste week van elke vacantie komen al de onderwijzers op hunne verschillende staties voor eenige dagen bijeen tot verstandelijk onderricht en geestelijke bearbeiding. Maar ook vooral om uitleg te ontvangen van de Bijbellessen die zij gedurende den schoolterm aan de kinderen leeren moeten. Een program van de Bijbellessen van 't kwartaal (er is maar één program voor al de scholen der Zending) wordt hun in de handen gegeven, ook 'n boekje van aanteekeningen en Bijbeluitleg, en dan wordt elke les met hen grondig en degelijk doorgemaakt. Aan 't einde van de week gaan zij uiteen, doch niet eerdat iedereen, die op 'n vreemd dorp voor 3 maanden gaat verkeeren, geld of zout of kleed ontvangen heeft om er zich mee voedsel te gaan koopen. [Geeft hij echter onderwijs op zijn eigen dorp, dan krijgt hij geen voedselgeld]. Op elke statie vindt dit geregeld plaats juist voor 't begin van den schoolterm.

Van de onderwijzersscholen op de verschillende staties hebben wij gesproken. Te Mvera echter staat de Opleidingsschool met haar bijzonder werk. De verzorging van de 100 buitenposten met over de 300 onderwijzers

is tot dus verre deel geweest van het Opleidingsschoolwerk. De buitenpost-evangelisten, hoofdonderwijzers en assistenten leeren ook in hetzelfde gebouw doch in afzonderlijke klassen. Al de klassen van de Normaal School en de buitenpost-onderwijzers zijn tegelijk aan den gang. In de Opleidingsschool zelf zijn er (a) Evangelist Leerlingen (vroeger voor 1 jaar, thans voor 2 jaar), (b) Normaal Leerlingen van 't tweede jaar, en (c) Normaal Leerlingen van 't eerste jaar. Thans zijn er 55 leerlingen. Waarschijnlijk zullen de getallen 't aanstaande jaar aanzienlijk aangegroeid zijn, mogelijk tot op 70 of 80, en boven dit nog bestaat er de mogelijkheid dat zooals vroeger de Oranje Zending (N. O. Rhodesia) weer 20 of meer leerlingen zal kunnen zenden. (Dit is tijdelijk door slaapziekte regulaties verhinderd geworden). De gebouwen van de Opleidingsschool bestaan uit een vergaderzaal die zoowat 300 bevatten kan, drie klaskamers die omtrent 25—30, en twee die zoowat 16—20 leerlingen bevatten kunnen. Het meubelment is zeer eenvoudig, en in sommige opzichten nog gebrekkig. [Slechts twee klaskamers zijn voorzien met nette eenvoudige kleine lessenaars aan banken gehecht, hier ter plaatse gemaakt, terwijl in de andere kamers nog het oorspronkelijk zwak meubelment dienst doet]. Schoolmateriaal is doorgaans doelmatig doch dient grootelijks aangevuld te worden.

Deze dan is de voorziening die onze Zending in zake de opvoeding van 't volk gemaakt heeft :—1. Buitenposten, 2. Evangelist-onderwijzers, 3. Onderwijzersscholen op de staties, 4. Opleidingsschool te Mvera, dan ook 5. Blanke arbeiders en arbeidsters die zich voornamelijk met dit uitgebreid en gewichtig opvoedingswerk bezig houden.

HOOFDSTUK V.

De voorziening niet voldoende.

Bij de gedachte aan het werk zelf, en aan de voorziening die reeds gemaakt is, komt de vraag op : Is die voorziening voldoende ? 1. *Buitenposten.* Die worden

nog gesticht waar men verlof van hoofdmannen en van het Gouvernement verkrijgen kan, en onderwijzers heeft om 't werk te beginnen. 2. *Evangelist-onderwijzers.* Gelukkig is er nog gedurig aanvraag van jonge mannen om als onderwijezrs opgenomen te worden, al weten zij dat er vele moeilijkheden en ontberingen mee gepaard gaan. 3. *Onderwijzersscholen.* Uiterst noodzakelijk is het dat iedere statie voorzien moet worden met iemand die het opvoedingswerk op zich kan nemen—op de kleinere staties 'n dame, op de grootere 'n heer, of beide. Op de meeste staties is dit reeds het geval, doch verdere voorziening zal er nog gemaakt moeten worden. Want het werk van onderricht geven, buitenposten bezoeken, en het geheel schoolwezen regelen is ontzaglijk groot en afmattend, doch is van de hoogste belangrijkheid in onze Zending. 4. *De Opleidingsschool.* Hier ligt de toekomstige kracht of zwakheid van de Zending, want het getal en de aard van de mannen die daaruit komen zullen de geheele toekomst raken. Wat *getal* betreft. Jaarlijks komen er omtrent 20—30 uit de Normaal School, die dan aan 't hoofd van buitenposten staan kunnen. Uiterst wenschelijk is het dat men aan 't hoofd van *ieder* buitenpost hebben zal een man die de noodige opleiding gehad heeft voor 't werk van kerkbouw, zedelijke en verstandelijke ontwikkeling, en natievorming. Vandaag hebben wij 92 Normaal onderwijzers voor de 650 buitenposten! En zijn er 25 jaarlijks beschikbaar dan zal het beteekenen dat wij binnen 22 jaar hopen kunnen op iedere buitenpost zoo een man te plaatsen. Doch deze berekening heeft nog niet voorziening gemaakt voor degenen die zendingdienst verlaten om elders te gaan werken. De Opleidingsschool heeft alreeds 125 uitgezonden waarvan er slechts 92 vandaag in 't werk zijn. En er zullen ook waarschijnlijk nog vele scholen in de toekomst gesticht worden. Verder zullen uit die Normaal mannen de latere Evangelist Opzichters getrokken worden. Dit alles doet de uiteindelijke voorziening ver in 't verschiet wijken. *De tegenwoordige voorziening van de Zending met deze klas van inboorling-arbeiders is hoegenaamd niet genoeg wat getallen betreft.* Doch ook wat de persoonlijke ontwikkeling en opleiding aangaat, heeft die in twee opzichten geleden. Vooreerst is het werk van de regeling en het

onderzoeken der buitenposten en het onderwijzen der onderwijzers in verband met Mvera distrikt zoo groot en afmattend, nochtans zoo allerbelangrijkst, dat waar dat werk gedaan wordt door de zendelingen, die ook de Opleidingsschool te onderrichten hebben, het volgt dat òf Opleidingsschool òf buitenposten hebben moeten lijden. Dikwijls leden beide, en helaas! te dikwijls de Opleidingsschool. Verder leed de opleiding hieraan dat er te Mvera niet aangelegenheid genoeg is tot het onderwijzen van en proefneming met wetenschappelijken landbouw, of ook bouw- en timmerwerk. Tuingrond is er min en meestal uitgedragen, en water voor bespreiingswerk ontbreekt er geheel en al. Ook is er niemand geweest die zich aan het handwerk van de leerlingen kon wijden. De boer had de zendingboerderij op zich, en moest zijn tijd en krachten eraan wijden. Hij moest zich natuurlijk meer bekommeren over het werk dat voor de Zending uitgevoerd moest worden, dan om aan 'n handvol leerlingen 'n weinig landbouw kennis mee te deelen. De timmerman en bouwmeester was dikwijls maanden achtereen weg van Mvera met het bouwen van woonhuizen, kerken, enz. elders, en moest zich ook meer bezig houden met het te leveren werk dan de ontwikkeling van eenige leerlingen die geen winst maar liever moeite veroorzaakten. Zoo was het onmogelijk om aan de materieele ontwikkeling van de toekomstige leidsmannen veel te doen. *Wat opleiding en ontwikkeling betreft, is de tegenwoordige voorziening ook niet voldoende.*

HOOFDSTUK VI.

Welke voorziening moet gemaakt worden?

Zoo staan zeken thans. Onder een overweldigenden indruk van wat op 't spel is, herhalen wij met nadruk dat, met het oog op de toekomstige Nyasa Kerk, met het oog op de geestelijke, verstandelijke, zedelijke, politieke en materieele ontwikkeling van de meer dan 400,000 voor wie onze Kerk verantwoordelijk is in Midden-Afrika, onze Zending het van 't allergewichtigste

belang achten moet zoo spoedig mogelijk verdere stappen te nemen om in de groeiende behoefte toenemende en genoegzame voorziening te maken, genoegzaam in kwantiteit en in kwaliteit, in getallen en in bekwaamheid. Ons opleidingswerk eischt dadelijke uitbreiding, en dit zal beteekenen meer leerlingen, meer zendeling-onderwijzers, beter aangelegenheden, meer gebouwen, en derhalve meer onkosten. (1) *Meer leerlingen* en 'n langer cursus zijn zaken die gedeeltelijk—meerendeels—in 't zendingveld geschikt kunnen worden, doch niet zonder dat de financiën aangeraakt worden. Want meer leerlingen eischen meer blanke onderwijzers, meer gebouwen, meer voedsel, en dus natuurlijk meer geld. Thans zijn er 52 Normaal leerlingen in de Inrichting, 22 van 't tweede jaar, en 30 van 't eerste. Doch men zal er ten minste 40 of 50 jaarlijks moeten opleiden, en dan zal het nog 15 of meer jaren duren eerdat ieder buitenpost met 'n Normaal Hoofdonderwijzer zal kunnen voorzien worden. (2) *Meer zendeling-onderwijzers.* Vooreerst zullen de handen van hen die de Opleidings Inrichting drijven, van het groot en lijvig buitenpostwerk van Mvera vrij gemaakt moeten worden. Hiervoor is 'n sterk blanke onderwijzer (heer) benoodigd. Het werk in de Normaal School zal voorloopig gedaan kunnen worden door den Principaal en een onderwijzeres, met behulp van 'n sterken inboorling-onderwijzer. Wij zeggen "voorloopig," want later zal er waarschijnlijk nog een derde blanke onderwijzer moeten bijkomen, want als de klassen vermeerderen door de verdere uitbreiding van onze Zending, moeten er meer helpers komen, en het Normaalwerk is van zulken aard en zulk belang dat het niet te veel aan inboorling-assistenten mag toevertrouwd worden. Dan is er dringende behoefte aan 'n deskundige voor 't onderricht van handwerk, iemand die zich gansch en al aan de Inrichting zal kunnen wijden. Industrieël werk bezit 'n karaktervormende kracht die in niets anders gevonden wordt. Het leert o.a. netheid, preciesheid, schoonheid, degelijkheid, getrouwheid, vlijt, geduld, en volharding, en is onmisbaar voor de vorming der leerlingen. De industrieël-onderrichter moet kennis dragen van den landbouw om door klasonderricht en praktische demonstratie de leerlingen 'n nieuw idee van landbouw te geven, dat die meer is dan

'n krabben in 't stof, 'n paar mieliepitten planten, en dan wat schoffelen als de regens vallen, zooals heden het geval is. Water graven en leiden kan ook veel ontwikkeld worden. Ook "droge cultivatie," die voor dit land onmisbaar is. Wegens landsontwikkeling begint de inboorling op het handwerk neer te zien. Dit is 'n kommerwekkend verschijnsel en 'n ontzettend gevaar, waartegen ernstig gewaakt en gestreden moet worden, want het duidt niet alleen 'n zwak karakter aan, maar ontneemt het land zijn ruggegraat, want de landbouwer is de ruggegraat van 'n land. De leerlingen moeten in 't handwerk geoefend worden, en kunnen op de buitenposten in beoefening brengen wat zij aan de Inrichting geleerd hebben. Verder moet die onderrichter weten van timmer- en bouwwerk. Sommigen onder 't volk zijn begonnen zich betere huizen te bouwen—hartebeest huisjes met 2 en 3 vertrekken, in plaats van het oude kleine strohuis. Sommigen hebben deuren gemaakt van plank die toesluiten kunnen in plaats van de gewone onzekere, onsterke grasdeuren. Aan die leerlingen kan geleerd worden hoe om 'n eenvoudig huisje van rauwsteenen op te trekken van fondament tot dak. De Christenen alhier beginnen te gevoelen dat met 't gewoon een-kamer struis er zedelijke gevaren voor hunne kinderen zijn, die bij 'n drie- en vierkamer huisje vermeden kunnen worden. Dan ook waar vroeger ieder kind zoo maar zijn kost alleen at en wel wanneer het hem lustte, gevoelen zij ook dat om 't huiselijk leven te verbeteren, huisgodsdienst en 't bidden over 't eten in te voeren en te verzekeren, zij het best in een kamer kunnen doen die ruim is, en niet tegelijk als kombuis, slaapkamer, pakkamer, bokkraal, en hoenderhok dienen moet. Het lage ronde berookte strooh̄uis moet ten gevolge van de verlichting des Evangelies plaats geven aan 'n eenvoudig net vierkantig huisje dat meteen van de opheffende kracht des Evangelies, op tijdelijk zoowel als op geestelijk gebied, zal kunnen getuigen. Aan eenvoudig timmerwerk is er ook groote behoefte, zoodat 't volk zich zal kunnen behelpen om hun armoedig stoffelijk levenswijze ietwat te verbeteren. Het volk lijdt ook "zeepeloosheid." In dit land is echter rauw kastor olie tamelijk volop, en proefnemingen met zeep maken uit olie zijn met goed gevolg genomen. Kunnen de leerlingen

kennis opdoen van eenvoudig zeepmaken (misschien ook kaarsen) dan kan die kennis verspreid worden door 't land, en waar men thans het lichaam met de olie insmeert, zal men het liever met de in zeep veranderde olie kunnen reinigen. In verband met 't industrieël werk noemen wij ook iets anders. De tijd van den inboorling werd tot hiertoe opgenomen met hofzaken, dansen, en bierpartijen. Wij zijn bezig hen dit alles te ontnemen. Welke nuttige tijdkorting kunnen wij den gewonen man in de plaats ervan geven? Hij moet iets te doen hebben, want Satan vindt werk voor leege handen. Wij willen ze in dit land bij hunne families houden. Waarmee zullen wij ze bezig houden? Waarmee gaan zij hunne families onderhouden? Wij mikken op zelfondersteuning der Kerk. Waar gaat de gewone Christen geld vinden tot ondersteuning der Kerk? Moet hij juist buiten 's lands gaan om iets te mogen verdienen? Hoe gaan wij voor onze duizenden Christenen en doopklasleden werk vinden? Deze vragen zijn ernstig en eischen 'n spoedige oplossing.

Wij hebben hier slechts aangestipt van het nut dat gesticht kan worden door zekere vakken van industrieël werk die in de Inrichting zullen kunnen onderwezen worden. Maar de Inrichting moet iemand hebben die met zijn wetenschappelijke en praktische kennis zich uitsluitelijk aan de belangen en opleiding der leerlingen zal kunnen wijden, en hen de zoo noodige opleiding in industrieël werk geven. Hierbij komt ook dit, dat het ons doel en verwachting is dat de Inrichting zooveel mogelijk door de leerlingen zelven opgetrokken zal worden. Het gebouw zal stevig, degelijk, en duurzaam moeten zijn, en van zoodanigen aard dat de leerlingen die het gebouwd hebben in latere jaren mett hoogmoed zullen kunnen zien op het werk hunner handen. Onkosten zullen ook hierdoor verminderd worden, en er zal een blijvend bewijs voor alle toekomstige leerlingen staan, van wat met ijver, geduld, volharding en toegewijdheid kan uitgevoerd worden. Als men denkt aan de onkundigheid der leerlingen wat 't bouwen betreft, en ook aan de aard van de gebouwen die opgetrokken moeten worden, dan huivert men eenigszins over wat de uitslag van de onderneming zijn zal. Doch de zaak behoeft niemand te ontmoedigen, want onder opzicht,

leiding, en instructie van den Industrieël-onderrichter, en vertrouwende op de gewilligheid, toelegging, en ijver der leerlingen, onder den indruk van de grootschheid van 't werk dat alzoo voor de toekomst verricht wordt, maar bovenal in 't geloof dat hierdoor de Koning der Kerk verheerlijkt zal worden, wordt bij ons de verzekering versterkt dat de uitslag van zulke onderneming onze vreeze beschamen, en onze hoogste verwachtingen overtreffen zal. (3) Verder noemen wij *betere aangelegenheden* als tegenwoordige behoefte. Het schijnt al meer of Mvera de plaats voor de tegenwoordige Inrichting moeilijk blijven kan, en nog minder de plaats voor 'n veel meer uitgebreide zal kunnen wezen. Dit zeggen wij met het oog op de zendelingen en de leerlingen. Gedurende sommige maanden is Mvera bijzonder warm, en hier in Midden-Afrika is de hitte buitengewoon uitputtend. Dan is groente schaarsch wegens gebrek aan water, en melk is ook niet volop, daar men de koeien niet zonder gevaar op de statie houden kan, van wegen de tsetse (steekvlieg) die ze steekt en met 'n doodelijke ziekte inent. Thans zijn de melkkoeien op 'n bergje omtrent 'n mijl of meer van Mvera, doch ook daar zijn er eenige gestorven, en de mogelijkheid bestaat er dat zij aldaar gestoken zijn. In alle gevallen is het maar altoos gevaarlijk levende have te Mvera te houden. Rijdieren zijn ook buiten kwestie. Dit alles komt nog niet bij 't feit dat niet ver van de tegenwoordige hoofdstatie er een van de schrikkelijkste ziekten heerscht die er nog in dit land verschenen is. Uit de jongste opgaven blijkt het dat die ziekte nog geenszins aan 't afnemen is. Geen geneesmiddel is tot op heden ontdekt om deze ziekte te genezen. De vraag doet zich dus ernstig voor, of het wenschelijk is om 'n grooter getal zendelingen dan op eenig andere statie, op de grenzen van de slaapziekte gewesten permanent te plaatsen? Denkt men dan ook aan de leerlingen, dan is het maar altoos nog gewaagd om 'n honderd of meer van onze meestbelovende jongens tot dicht bij de slaapziekte grens te brengen. Maar wat hun industrieële opleiding betreft, is hier geen water voor besproeiing, is er geen gelegenheid om iets van veeteelt te leeren, is kost zeer duur en zeer moeilijk te verkrijgen, en is er niet genoeg goede tuingrond voor de evangelisten om voor zich tuinen te kappen en hun eigen voedsel te winnen.

In verband hiermee behooren twee zaken ook in aanmerking genomen te worden, en wel dat door de verschuiving van de Opleidingsinrichting naar 'n ander plaats, Mvera statie hoegenaamd niet vervallen zal. Mvera blijft 'n statie met ten minste predikant, onderwijzer, boer, en dame voor 't meidjes tehuis, terwijl men slechts degenen die met de Inrichting te doen hebben, met het Hoofd van de Zending en den dokter, verschuift. De andere is de zaak van onkosten. Binnen de laatste paar jaren heeft men wegens de onzekerheid niet veel te Mvera gebouwd, en, blijft zij de hoofdstatie, dan moeten er binnen twee of drie jaar de volgende woonhuizen gebouwd worden —1. voor den Docent van de Evangelistenschool, 2. voor den Principaal van de Normaalschool, 3. voor den Onderrichter van het industrieël departement, 4. voor den zending-timmerman die tot nog toe het woonhuis van den boer had. Er zal ook 'n schoolgebouw voor de evangelisten, die in 1913 komen, opgetrokken moeten worden, behalve veranderingen en vergrootingen aan de tegenwoordige Opleidingsschool gemaakt. Verder noemen wij 'n werkswinkel, meer woonhuisjes voor de leerlingen, enz., enz. Een schema om meer water op de statie te krijgen zal ook moeten uitgevoerd worden. Wanneer dit alles samen berekend wordt, dan beloopt het ver over de £1,000. De vraag is of de Zending nog zooveel geld op Mvera zal mogen uitgeven? Zal zulk beleggen van 't geld Mvera 'n geschikter plaats voor de Opleidingsinrichting maken? Zal het niet beter zendingpolitiek wezen om dadelijk al dat geld op 'n beter gelegen en meer geschikte plaats te gebruiken? 4. Eindelijk is er behoefte aan *meer gebouwen*. Zij zijn ter loops genoemd, doch wij noemen ze weer. Zij zijn: drie woonhuizen (ten minste), vergroote Normaalschool, Evangelistenschool, werkswinkel, woonhuisjes, enz. De behoefte is dringend. Wat de kleinere gebouwen betreft, meenen wij dat zij door of met hulpe van de leerlingen zelven en wel onder toezicht van den Onderrichter van 't industrieël werk zullen kunnen opgetrokken worden.

[Nadat bovenstaande geschreven werd heeft de Algemeene Zending Commissie besloten de hoofdstatie met de inrichtingen voor de opleiding van evangelisten en onderwijzers naar Mkoma te verplaatsen.]

HOOFDSTUK VII.

Betere opleiding voor Evangelisten.

Er blijft echter de laatste zaak over, misschien de allerbelangrijkste die onze Zending ondernomen heeft in verband met haar opleidingswerk. Melding is gemaakt van Distrikt Evangelisten of Opzichters. Het werk op de verschillende staties vermenigvuldigt zich zoo snel, en breidt zich zoo uit dat de zendeling niet meer al 't statiewerk doen kan, en dan nog al de buitenposten degelijk bezoeken. Het getal Christenen en doopklasleden is met buitengewone snelheid aangegroeid. Hun overzichtt, tucht, opbouw, onderricht, bezoek, enz. veroorzaken geen kleine vermeerdering van werk. De buitenpost-onderwijzers zijn nog zwak en hebben opzicht en onderricht van noode. Toen zij weinigen in getal waren kon de zendeling ze gedurig en degelijk bezoeken, doch dit wordt nu bijkans onmogelijk. Om hierin voorziening te maken zal men het buitenkerk in distrikten moeten verdeelen, en op elk van de verschillende centra 'n bijzonder opgeleiden inboorling-arbeider plaatsen, die dit zoo noodig werk doen moet. Het is tijd geworden dat van de beste zonen der Inboorling-Kerk de verantwoordelijkheid van hare ontwikkeling, opbouw en uitbreiding beginnen te dragen, in samenwerking met, onder toezicht van, en onderricht door den zendeling. Zulke bijzonder opgeleide evangelist-opzichters hebben wij nog niet, doch er zijn drie die dit jaar (1912) hun tweede cursus van 2 jaar in de Opleidingsschool doorgemaakt hebben, en met wie men in deze richting 'n begin kon maken. Om de hoogste trap van bruikbaarheid en bekwaamheid te verzekeren zullen de leerlingen voor de Evangelistenschool slechts uit de Normaal opgeleide onderwijzers getrokken worden, daar die reeds hun tweejarig Normaal cursus aan de Inrichting doorgemaakt zullen hebben.

De Raad van onze Zending alhier gevoelde diep de behoefte aan Inboorling Evangelisten Opzichters, en stelde 'n Commissie aan om de zaak in overweging te nemen en erover te rapporteeren. Hun rapport werd bij de volgende zitting des Raads eenparig aangenomen. Wij geven hier het voornaamste deel van het verslag.

RAADSBESLUIT OMTRENT DE EVANGELISTEN-SCHOOL.

De Raad acht het noodzakelijk en uitvoerbaar om dadelijk over te gaan tot het stichten van een afzonderlijk Evangelistenschool om een nieuwe klas van werkers op te leiden om de zendelingen in het opzicht over het kerkelijk- en opvoedingswerk ter zijde te staan, en wel om de volgende redenen :—

(a) Met het oog op den verbazenden groei van de Kerk. Binnen de laatste 6 jaren zijn de klasleden en Christenen vermeerderd van 3,500 tot 10,500.

(b) In alle waarschijnlijkheid zal deze groei in de toekomst nog sneller voortgaan. Binnen 6 jaren is het getal scholen van 160 tot 600 gestegen, en de schoolgaanden van 16,000 tot 60,000.

Het wordt tijd om naturellen voormannen te hebben die in nauwer verband staan met de Inboorling-Kerk dan de Europeesche zendeling kan, en die nader aan den zendeling is dan 't gewone kerklid; die dus uitdrukking geven kan aan het bewustzijn van de Inboorling-Kerk en tegelijkertijd een band vormen zal tusschen den Europeeschen zendeling en de Kerk.

Wij kunnen niet genoeg Europeesche werkers krijgen, en al konden wij ze krijgen dan kon stellig nog aan deze bijzondere behoefte geen beter voldoening gegeven worden dan door deze speciale klas van inboorling-werkers, en zonder twijfel onvergelijkelijk goedkooper, want :

(a) Hun salaris is zooveel minder, dan die van den Europeaan, en

(b) zij zullen door de Naturellen-Kerk moeten ondersteund worden.

Dat de zaak spoed vereischt en niet langer uitstel duldt wordt bewezen uit het feit dat wij vandaag minstens twee-en-twintig zulke werkers alleen voor de buitenwijken van onze staties noodig hebben.

Bovendien hebben wij het vooruitzicht om aanstaande jaar een bekwame Normaal Onderwijzer als Principaal van de Normaalschool te zien staan, en is dus het tegenwoordige hoofd van de Normaalschool voor dit doel beschikbaar.

De Raad besluit derhalve :—

Dat de afzonderlijke Evangelistenschool in 1913 haar aanvang neme.

Dat 't Comitee van Toezicht over de twee inrichtingen bestaan zal uit den Voorzitter des Raads en de hoofden van Normaal en Evangelisten inrichtingen.

Dat als Docent Ds. J. S. Murray aangesteld worde.

Dat de volgende gebouwen toegestaan worden :—

a. Woonhuis voor den Docent.

b. Schoolgebouw van twee kamers (36 x 16 plus 16 x 16).

c. 12 afzonderlijke 2 kamer huisjes.

Dat de cursus 2 jaren duren zal, en de termen 2 per jaar zijn—(Jan.—Mei 14 weken, daarna 5 weken vacantie, en Juni—October 18 weken).

De leerling-evangelisten komen hier elk met zijn familie, aan het begin der December vacantie, en wordt elk dadelijk van huis en tuin voorzien.

De werkkringen van de evangelisten worden door den Raad bepaald.

De onderwerpen, waarin onderricht gegeven zal worden, zijn :—

(1) Bijbelverklaring.

(2) De leer van onze Kerk (met inbegrip van Catechismus).

(3) Predikkunde.
(4) Inleiding tot het Nieuwe Testament.
(5) Zedeleer.
(6) Apologetiek.
(7) Pastoraal.
(8) Kerkgeschiedenis.
(9) Bijbelgeschiedenis.
(10) Nieuwere Zending Geschiedenis.

Het werk per week wordt als volgt verdeeld :—

a. Seculair onderwijs $7\frac{1}{2}$ uren per week.
b. Theologisch onderwijs, 15 uren per week.
c. Handwerk, 4 namiddagen.

Na afloop van hun cursus zal hun werk zijn :—

Overzicht over 'n wijk, met verantwoordelijkheid voor het schoolwerk en het gemeentewerk.

(a) SCHOLEN. Inspectie met nauwkeurig schriftelijk rapport. Corrigeeren van grove onderwijsfouten. Verantwoordelijkheid voor Zending-eigendom.

(b) KERK. Christenen en doopklasleden.

Hun opbouw—a. Diensten.
b. Biduur.
c. Klas.
d. Huisbezoek.

Hun arbeid—a. Zondag preeken en Predikersklas.
b. Persoonlijken arbeid.
c. Collecte.

Hun tucht—In samenwerking met de ouderlingen. Maandelijksche Rapporten aan den zendeling.

(c) HEIDENEN.

a. Predikwerk.
b. Persoonlijk arbeid.
c. Speciale diensten.
d. Onderzoek van hen die aanzoek doen voor de Doopklas.

Deze Evangelisten Opzichters moeten seculair onderricht hebben daar zij het opvoedingswerk op de buitenposten moeten behartigen, en meer moeten weten dan de onderwijzers die onder hun toezicht zijn. Zij moeten theologisch onderricht hebben want hun werk zal grootelijks in die richting liggen. De onderwerpen worden grootelijks vereenvoudigd zoodat zij slechts de voorname fondamenten en grondbeginselen der leer mogen begrijpen. Voor hen ook geschiedt beide seculair en theologisch onderricht uitsluitelijk in de landstaal, [en wordt 't Engelsch slechts als 'n bijkomend afzonderlijk onderwerp onderwezen]. Zij zullen industrieël onderricht moeten ontvangen, en wat men hierover in verband met de Normaal leerlingen gezegd heeft, geldt nog oneindig veel meer voor deze evangelisten, daar zij zich voor 2, 3, of meer jaren op eene plaats metterwoon vestigen, het vertrouwen van het volk winnen, en hun tot onberekenbaar tijdelijk voordeel zoowel als eeuwigen zegen strekken kunnen. Deze evangelisten moeten de hoogste, de breedste, en de diepste voorbereiding hebben die onze Zending hen geven kan. Hunne opleiding moet voor 't tegenwoordige het toppunt van ons opvoedings- en opleidingsstelsel zijn. Zij moeten de hoogste en de beste

zijn die onze Zending vooreerst leveren kan; zij moeten het antwoord der Zending zijn op het geroep der Inboorlink-Kerk om leidsmannen.

Alles pleit voor ontwikkeling en uitbreiding. Men moet de pinnen wijder slaan. Er is thans eene behoefte aan en 'n gelegenheid voor uitbreiding, bevestiging, verbetering en ontwikkeling van de opleiding onzer toekomstige leidslieden zooals in de geschiedenis van deze Zending nog nooit voorgevallen is. Het land is open. Het Nyasa volk heeft zich onder de leiding onzer Zending geplaatst. Hoe en door wie gaan zij geleid worden? *Wat gaan wij met onze Godsgave van* 60,000 *leerlingen maken?* Hier doet zich 'n schoone gelegenheid voor, dat een gemeente of een enkel persoon of personen er £1,000 of £2,000 of meer geve om eene voldoende Opleidings Inrichting alhier te helpen tot stand brengen. Men geeft soms £5,000—£10,000 om 'n school in 't Zuiden te bouwen, en een dorp of distrikt wordt versierd en geholpen. Geeft men £2,000, of £3,000 hier aan 't werk in Nyasaland, dan zullen er misschien 400,000 verlorengaande heidenen tijdelijk en eeuwig heil eruit mogen trekken.

Mogen er eerlang in dit deel van des Heeren wijngaard een Opleidings Inrichting en opleidingssysteem gevonden worden, voldoende in omvang, theoretisch en praktisch, degelijk en doeltreffend, verstandelijk hoog en geestelijk diep, echt Nyasasch en toch innig verlicht en Christelijk—die tegelijk de hoogste uitdrukking geven zullen aan de diepste godsvrucht en de verstziende zendingpolitiek van onze Kerk in 't Zuiden, en ook de volmaakste voorziening zal zijn voor de ontzettende en steeds aangroeiende behoefte van de Kerk in 't zendingveld.